

פרשת שלח לך

הקדמה לפרשה

מאת הרב משה ארמוני שליט"א

כותב הארזי"ל ראה הקב"ה שהיו המרגלים עתידים לחטוא ומרע"ה היה ברצונו לשלחם, לכן כדי לתקן עצתו גזר ה' יתברך שנשמות השבטים עצמם אחי יוסף הצדיק הנקראים בני ישראל ממש יתעברו בסוד העיבור באלו המרגלים כדי שיעזרום קצת ולא יחטאו לגמרי ועל כן כתוב "וישלח אותם משה ממדבר פארן על פי ה' כולם אנשים ראשי בני ישראל המה". בני ישראל המה ממש!!! ועם כל זאת שנתעברו בהם השבטים לא הועיל להם.

ועל פי הקדמה חשובה זאת נבאר פסוק¹ "ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו" שהשבטים דנו את יוסף למיתה כי ראו ברוח הקודש כי מיוסף עתיד לצאת ירבעם בן נבט שחטא והחטיא את ישראל ולא רק זאת אלא שנשמתו של יוסף התגלגלה בירבעם כי בו יש את שורש משיח בן יוסף שהמשיך דרך אביה בנו (עיין באורך בספרי פרי עץ ארמוני ח"א סוד משיח בן יוסף) ואמנם עשה ירבעם עגלים אחד בדרך ואחד בבית אל, אבל האחים לא ראו ברוח קדשם כי קודם שישתחוה ירבעם לעגלים תסתלק נשמתו של יוסף ממנו וידו לא תהיה במעל הזה, ולכן דנו אותו לכף חובה, לעומת זאת יוסף ראה כי יו"ד השבטים תתגלגל נשמתם בעשרה מרגלים² אבל טרם שהרעו להוציא דבה על ארץ ישראל נסתלקה נשמתם מהם ולא היו עמם במעל וזהו "ויכר יוסף את אחיו" ולכן לא דן אותם בשפטים כי הכיר בהם שלא יהיו במעל המרגלים "והם לא הכירוהו" רק חשבו שנשמתו תהיה בירבעם מתחלה ועד סוף ע"כ רצו לדונו במיתה כשהיה בעיניהם כאיש שעושה רע בעיני ה'.

הסטי"א והקדושה הם כשני כפות מאזניים כשזה יורד זה עולה. והנה התגברות הסטי"א במשקל ומדה מכוונת לפי ענין חטאם של ישראל וכפי ירידת הקדושה כך עליית הקליפה. ולכן בשעה שנשא שלמה את בת פרעה, דבר שגרם שיצמח מזה חטא עבודה זרה בישראל, ניטלה הממשלה על י" שבטים מזרע שלמה וניתנה לירבעם³ שכעס על שלמה

¹ עפ"י ספר תפארת יהונתן (בראשית פרק מב פסוק ח).

² עיין באורך מש"כ בזה ב"באתי לארמוני" פרשת שלח לך ותר"ץ.

³ שלמה המלך הוא שגידל את ירבעם כמ"ש מלכים א (יא ח) "והאיש ירבעם גבור קלל ונראה שלמה את הנער פי עשה קלאקה הוא ונפקד אותו לקל סבל בית יוסף". וביאר המלבי"ם - כי כל השבטים נתנו מס ועזרו בבנינים אלה, בפרט בבניני ירושלים שהיתה מוטלת על כל השבטים, ויפקד אותו המלך על סבל בית יוסף לגבות המס משבטו כי היה משבט אפרים, ולהשגיח על המלאכה שהיתה נעשית

שסתם את הפרצות בחומה⁴ על מנת לקחת מכס מעולי רגלים⁵. ירבעם מצד אחד היה גדול חכמי ישראל שכולם לעומתו כעשבי השד⁶ ולא היה בתורתו דופי והיה שונה ק"ן פנים בתורה והיה בו ניצוץ משיח בן יוסף⁷ ומצד שני חטא והחטיא ופילג את ממלכת ישראל עד שגלו ונעלמו מן ההסטוריה עד בא הקץ. וכיון שהתחלל בו משיח בן יוסף צריך את משיח בן דוד לגאולה הסופית.

כשחברו כלב בן יפונה משבט יהודה ויהושע בן נון משבט אפרים להלחם נגד עצת המרגלים עלה בידם ונענשו המרגלים והכניסה לארץ ישראל התעכבה 40 שנה אך שירבעם משבט אפרים מרד במלכות בן דוד ונחלקה הממלכה זה היה תחילת החורבן כי כשאין אחדות בישראל הקב"ה מניחם לגורלם. חלוקת הממלכה⁸ שורשה עוד במאבק שבין האחים ובעיקר שמעון ולוי ויהודה ליוסף "ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלומות הלזה בא". רמז לירבעם שעבד לבעל על ידי שעשה טלמסאות כדי להוריד שפע מהשמש והירח והכוכבים ואמר שאמנם במקדש יורד שפע גבוה למעלה מהכוכבים אבל זה שפע גבוה מאד וצריך קדושה ושמירה יתירה ואילו השפע שבא מהכוכבים לא צריך קדושה רבה ובזה הסית את ישראל. והנה כשלוי ושמעון שמעו מיוסף שחלם שהשמש והירח וכוכבים משתחוים לו ראו ברוח קדשם את ירבעם שעתיד לעשות טלמסאות לשלוט על גרמי השמים ולכך אמרו "הנה בעל החלומות הלזה בא". ועל כן כתיב במדרש וילקוט שמעוני בראשית - פרק לו - רמז קמא) "ויראו אותו מרחוק ובטרם" וגו' אמרו נססה בו את הכלבים ויאמר הנה בעל החלומות דיליה אתיא וטעין חלמוי אמר ר' לוי זהו עתיד להשיאנו לבעלים (על ידי ירבעם בן נבט). עכ"ל.

והנה שמעון ולוי לא עבדו את עגלי ירבעם כי הלויים עלו מכל ארץ ישראל לירושלים ולא שמעו לקול ירבעם וגם שבט שמעון היתה נחלתם מעורבת בנחלת שבט יהודה כמבואר בדה"י.

מחלק בית יוסף, וזה היה הסבה הראשונה שנתגדל להיות פקיד על סבל שבטו, והיה שר ופקיד המלך. ועיין בספרי "כגבר יאזור חלציו" עמ' רע"ז שלמה כמסובב חרבן המלכות.

⁴ כתב הרד"ק (מלכים א פרק יא פסוק כז) מפני מה זכה ירבעם למלכות מפני שהוכיח את שלמה ומפני מה נענש מפני שהוכיחו ברבים אמר לו דוד אביך פרץ פרצות בחומה כדי שיעלו ישראל לרגל ואתה גדרת אותם כדי לעשות אנגריא לבת פרעה ואמרו רז"ל מאי וזה הדבר אשר הרים יד במלך שחלק תפליו בפניו.

⁵ ירבעם שכעס על כך סופו היה שסגר את הדרך לירושלים עד תקופתו של הושע בן אלה.

⁶ סנהדרין דף ק"א:

⁷ עיין בפרי עץ ארמוני (ח"א סוד משיח בן יוסף).

⁸ עפ"י תפארת יהונתן (בראשית לו, יט).

דרך זו נפרש כי יעקב ראה ברוה"ק את ירבעם וכל מלכי אפרים ומנשה מעמידים ב' מקדשות לע"ז בבית אל ובדן על כן "ויפול על צואריו ובכה על צואריו", ודייק הכתוב ואמר עוד, כדכתיב (הושע י"ד) "אפרים מה לי עוד לעצבים". ומה שכתוב "ויאמר אמותה הפעם" כי אמר הלואי אמותה אותו הפעם אחרי ראותי פניך, כי ניחא בימי הושע וגדעון יוצאי חלציק שיהיו צדיקים, אבל אח"כ הלואי ואמות ולא אראה ביוצאי חלציק, כי בעוונות הרבים מכל מלכי ישראל אין עושה טוב אפילו אחד.

ומזה נבין מדוע שבא יוסף עם בניו לפני יעקב (בראשית מח, ח) "וַיָּבֹא יוֹסֵף אֶת בְּנֵי יוֹסֵף וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה. וַיֹּאמְרוּ יוֹסֵף אֶל אָבִיו בְּנֵי הָאִשָּׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה וַיֹּאמֶר קָחֶם נָא אֵלַי וְאֶבְרָכֶם". ופרש"י - בקש לברכם ונסתלקה שכינה ממנו לפי שעתיד ירבעם ואחאב לצאת מאפרים והוא ובניו ממנשה. ובירבעם היה ניצוץ קדוש שהרי עתיד משיח בן יוסף לצאת ממנו דרך אביה בנו¹² וניצוץ קדושה זה יתוקן לעתיד לבוא. וזה מה שאמר יוסף "אֲשֶׁר נָתַן לִי אֱלֹהִים בְּזֶה". מה פירוש בְּזֶה? היינו אף על פי שאינו ראוי לברכה, בזה עצמו יש בו גם ניצוץ קדושה ובכבשי רחמנא מה לך [נראה לי חתנו יש"א ברכה יצ"ו בס"ד כי "בני הם", רמז לו בראשי תיבות בני"י: יירבעם בן נבט-יהושע בן ניון, ה"ם- ה"ם מ'מני, כי גם זה לעומת זה עשה האלוקים].

ובזה יתבאר גם מה שאמר לו יעקב "מי אֵלֶּה". ראה שיוצא ירבעם ממנו שעושה עגלים, ואומר "אלה אלהיך ישראל". אמר לו יוסף גם כן יוצאים ממני צדיקים ואומרים אֱלֹהִים בְּזֶה. אלהים הם הדיינים הכשרים בזה שאומרים "זה אלי ואנוהו".

ועל דרך זה נוכל לפרש אם בעיני ה' יוכשר מש"כ (בראשית לג, ד) "וַיִּכְרַץ עֵשָׂו לִקְרָאתוֹ וַיִּחַבְּקֵהוּ וַיִּפֹּל עַל צַוְאָרוֹ וַיִּשְׁקָהוּ וַיִּבְכּוּ: וַיֹּשֶׂא אֶת עֵינָיו וַיִּרְא אֶת הַנָּשִׂים וְאֶת הַיְלָדִים וַיֹּאמֶר מִי אֵלֶּה לָךְ וַיֹּאמֶר הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן אֱלֹהִים אֶת עַבְדְּךָ. וַתִּגְשָׁן הַשְּׂפֹחוֹת הַנָּה וַיְלַדְיָהֶן וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָן. וַתִּגַּשׁ גַּם לֵאמֹר וַיְלַדְיָה וַיִּשְׁתַּחֲוּ וַאֲחֵר נִגַּשׁ יוֹסֵף וְרַחֵל וַיִּשְׁתַּחֲוּ. וַיֹּאמֶר מִי לָךְ כָּל הַמַּחְנֶה הַזֶּה אֲשֶׁר פָּגַשְׁתִּי וַיֹּאמֶר לְמַצָּא חֵן בְּעֵינֵי אָדֹנָי".

הנה גם עשו השתמש במילים "מי אלה" ועונה לו יעקב אחרי שיוסף ורחל משתחווים למצוא חן בעיני אדני ובודאי מצא חן התנהגות ירבעם בן נבט שיצא מיוסף בעיני עשו.

אחדות אהבת הארץ וקיום מצוות ה' הם עתידנו.

וזה סוד הפסוק (בראשית לו יח) "ויראו אותו מרחוק ויתנכלו אותו להמיתו", מרחוק דווקא, שראו מה שיצא ממנו רחוק בעתיד, ולכן הם מדייקים "ועתה לכו ונהרגהו" (בראשית לו כ), ר"ל עכשיו נהרגהו קודם שיצא ממנו ירבעם.

"והמדנים מכרו אותו אל מצרים וגו' ויהי בעת ההיא וירד יהודה", ופירש"י שהורידהו מגדולתו, גם כאן רמז נפלא על העתיד שברח ירבעם שהוא מזרע יוסף למצרים לשישק מלך מצרים מפני שלמה ועי"ז נחלקה מלכות בית דוד שבא מיהודה שירד מגדולתו.

מכירת יוסף היתה בשכם ועל זה כותב המדרש (תנחומא וישב פרק ב) בשכם מכרו את יוסף בשכם נחלקה מלכות בית דוד "ויבן ירבעם את שכם בהר אפרים" (מלכים א יב). ולכן⁹ הלכו דווקא לשכם לרעות, הכוונה לרעות את עצמן כי ראו ברוה"ק כי בשכם תתחיל מלכות יוסף שהוא ירבעם שבשכם המליכו את ירבעם ולכן הלכו לשם לבטל מלכותו. אך עצת ה' עמוקה היא ומי יכול לבטלה?!

היות ושמעון דן את יוסף על העתיד לצאת ממנו מידה כנגד מידה דן יוסף את שמעון גם כן על העתיד כי ראה ברוח הקדש שעתיד זמרי בן סלוא לצאת משמעון, ושבת שמעון לא מיחו בו על הזנות בפרהסיא עם כזבי בת צור והיות ושמעון הרג את יושבי שכם בקנאת ה' על החרפה אשר עשה שכם באחותו ולא היה לו די בהרג שכם אלא הרג את כל יושבי העיר על שלא מיחו בו, על כן למפרע יתחייב שמעון גם בהריגת שכם, ולכן אמרו חז"ל ששמעון לא העמיד שום שופט¹⁰. ולכן דן יוסף את שמעון ויניחו במשמר.

כשנפגש¹¹ יעקב עם יוסף אחרי כל השנים הארוכות בהם נעדר כתיב "ויפול על צואריו ויבך על צואריו עוד ויאמר וגו' אמותה הפעם", קשה!! למה על צואריו עוד?? ומה פירוש אמותה הפעם?? לבאר זאת נראה כי כשנפגש יוסף עם בנימין יש לשון דומה "על צוארי בנימין" ופירשו חז"ל על בתי מקדשות, ועל

⁹ עפ"י תפארת יהונתן (בראשית לו, יב).

¹⁰ כמ"ש במדרש (ילקוט שמעוני שופטים - פרק ג - רמז מב) וז"ל: מכל השבטים יצאו שופטים ומלכים ומשבת שמעון לא קם לא שופט ולא מלך בשביל החטא שעשה זמרי בשבטים, ללמדך כמה חמורה הזנות. עתניאל בן קנז משבת יהודה. אהוד משבת בנימין. דבורה וברק מהר אפרים ומקדש נפתלי. גדעון משבת מנשה ואבימלך בנו אחריו, תולע בן פואה משבת יששכר. יאיר הגלעדי מחוות יאיר משבת מנשה. וכן יפתח מיושבי גלעד. אבצן מבית לחם יהודה. אלון משבת זבולון. עבדון בן הלל משבת אפרים. שמשון משבת דן. עלי ושמואל משבת לוי, ומבנימין יצאו מלכים. ומיהודה מלכים. ומאפרים ירבעם. וממנשה יהוא בן נמשי. אבל שמשון לא העמיד לא שופט ולא מלך בשביל עון הזנות.

¹¹ עפ"י חתם סופר (בראשית פרק מו פסוק ל).

¹² עיין פרי עץ ארמוני ח"א מאמר משיח בן דוד ומשיח בן יוסף ותר"ץ.

"ישא מדברותיך"

ערך וכתב:

הרב ישראל שלום אליהו ברדא שליט"א

עונש עשרה מרגלים על גלגול עשרת השבטים, שאמר להם יוסף: "מרגלים אתם לראות את ערות הארץ באתם."

בפרשת מקץ (בראשית פרק מ"ב) כתוב: וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת אָחָיו וַיִּכְרַם וַיִּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קִשּׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאֵין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנָעַן לְשֹׁבֵי אֶרֶץ: וַיִּכְרַם יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ: וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מְרַגְלִים אַתֶּם לָרְאוֹת אֶת עֵרֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם: וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדַנִּי וְעַבְדִּיךָ בָּאוּ לְשֹׁבֵי אֶרֶץ: כָּלֵנוּ בְנֵי אִישׁ אֶחָד נָחְנוּ כְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא הָיוּ עַבְדֵיךָ מְרַגְלִים: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִּי עֵרֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם לָרְאוֹת: וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשֶׂר עַבְדֵיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינְנוּ: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מְרַגְלִים אַתֶּם: בְּזֹאת תִּבְחָנוּ חַי פְּרַעֲהַ אִם תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם בָּבוֹא אַחֲיִכֶם הִקְטַן הַיּוֹם: שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת אַחֲיִכֶם וְאֶתֶם הֶאֱסְרוּ וַיִּבְחָנוּ דְּבַרְיֶכֶם הֲאֵמֶת אֲתֶכֶם וְאִם לֹא חַי פְּרַעֲהַ כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם: וַיִּצְטַו יוֹסֵף אֶתֶם אֶל מִשְׁמַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עֲשׂוּ וְחַיו אֶת הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרָא:

"והנה הקטן את אבינו, והאחד איננו", שניהם רומזים על יהושע וכלב

ורק אז הבינו השבטים את יוסף, ואומרים לו: "שנים עשר עבדיך וגו', והנה הקטן את אבינו היום והאחד איננו". רצו לומר לו שינצלו מהם שני מרגלים, "והנה הקטן את אבינו" - ראשי תיבות: איחד יהושע בין נוי הקטן משבט אפרים, למטה יוסף הקטן באחיו (ראה ב"ב ק"ח:). "והאחד איננו" - הוא כלב בן יפונה שפנה מעצת המרגלים (סוטה י"א), ומרד בעצתם (סנהדרין י"ט:), ולא היה עם המרגלים אלא הלך להשתטח על מערת המכפלה (סוטה לד:). וגם אפשר לדרוש הפוך: "והנה הקטן את אבינו היום" - הוא כלב בן יפונה שהיה קטן במעלה ובשנים מיהושע בן נון (ראה ערכי יג.), והוא נשאר אצל אבינו דהיינו בקברי אבותיו במערת המכפלה, שפירש כלב מעצת מרגלים, והלך ונשתטח על קברי אבות, אמר להם: "אבותי בקשו עלי רחמים שאנצל מעצת מרגלים" (סוטה לד:). "והאחד איננו" - הוא יהושע בן נון שהיה בבחינת האחד המיוחד מכל המרגלים, שהיה תלמידו המובהק של משה רבנו שהיה מבוטל בענווה גדולה כאילו איננו, כאשר אמר לפני הקב"ה: ואם אין (שמות לב, לב), ונחנו מה (שמות טז, טז) - ואז אומר יוסף לאחיו: הוא אשר דברתי כי אתם חוץ מהם מרגלים, אך בזאת תבחנו כי אם בבוא

מה הקשר בין: "קחו מזמרת הארץ" האמור בשבטים, לבין: "ויכרתו משם זמורה" האמור במרגלים?

וביאור פרשה זו סתומה, ועל פי פרשתנו נבוא אל ביאורה, כאשר הראוני מן השמים: יוסף הצדיק רואה את אחיו ומכירים, וזוכר את החלומות, ואת פחדם שישתתר עליהם, ויאמר עליהם מאין באתם? מטיפה סרוחה (פרקי אבות ג, א)! ויאמר אליהם בגלגול הבא נגזר עליכם כי תהיו מרגלים באמת, וגם אז מגאווותכם תראו את ערות הארץ. ויאמרו לו ועבדיך באו לשבור אוכל, כלומר לא הבאנו מן הארץ רק פירות להראות את זמרת הארץ וטובה וזמרתה משם זמורה, ככתוב בפרשתנו (במדבר יג, כג-כד-כה-כו-כז): וַיָּבֹאוּ עַד נַחַל אֶשְׁכָּל וַיִּכְרְתוּ מִשָּׁם זְמוּרָה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֶחָד וַיִּשְׂאֵהוּ בְמוֹט בְּשָׁנִים וּמִן הָרְמָנִים וּמִן הַתְּאֵנִים: לְמָקוֹם הַהוּא קָרָא נַחַל אֶשְׁכּוֹל עַל אֲדוֹת הָאֶשְׁכּוֹל אֲשֶׁר כָּרְתוּ מִשָּׁם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּשְׁבוּ מִתּוֹר הָאָרֶץ מִקֶּץ אַרְבָּעִים יוֹם: וַיֵּלְכוּ

בן: וְיָהִי בְצֵאת נִפְשָׁה כִּי מֵתָה וְתִקְרָא שְׁמוֹ בֶּן אוֹנִי וְאָבִיו קָרָא לוֹ בְּנִימִין: ולכן נענש בעוון המרגלים עם אחיו השבטים, ככתוב (שם, טז): וַיֹּאמֶר יְהוָה מֶה נֹאמֵר לְאֲדֹנָי מֶה נִדְבַר וּמֶה נִפְטָדֵק הָאֱלֹהִים מִצֵּא אֶת עֵוֹן עֲבָדֶיךָ הַנְּנוּ עֲבָדִים לְאֲדֹנָי גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲשֶׁר נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ: וזה היה עונש שבט בנימין בפרשת פילגש בגבעה, וכמעט נמחה שבט בנימין מישראל עד שהתנחמו אחיו והתירו לו קללתו, ככתוב (שופטים כא, טו-יז): וְהָעַם נָחַם לְבִנְיָמִן כִּי עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמְרוּ יְרֵשֶׁת פְּלִיטָה לְבִנְיָמִן וְלֹא יִמְחָה שְׁבֵט מִיִּשְׂרָאֵל:

ומדוע נענשו בני בנימין בתאוות אשה כמו פילגש בגבעה? כי באו מאותם עשר טיפות זרע של יוסף הצדיק שיצאו בין עשר ציפורני רגליו בתאוות אשת פוטיפר (סוטה לו:!) כי היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו, שנאמר: "אלה תולדות יעקב יוסף", אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו, ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו, וכולן נקראו על שמו (סוטה לו:). ולכן נענש על זרעו שיצא לבטלה, ונתגלגלו בהם עשרה הרוגי מלוכה כידוע.

וכבר ראינו כי התחלפו יהודה ובנימין, ובזה יובן מה שאמרו חז"ל (יומא יב. מגילה כו. סוטה לו. זבחים נג. נד. קיח:): וזו לשונם הקדושה: רצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה, ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי, והיה בנימין הצדיק מצטער עליה לבולעה בכל יום, שנאמר: "חופף עליו כל היום", לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין להקב"ה ולגבורה ולשכינה, שנאמר: ובין כתפיו שכן.

ועוד יובן מאמר חז"ל (סוטה לו: לו.) על מלחמת יהודה ובנימין לשם שמים, וזו לשונם הטהורה: כשעמדו ישראל על הים היו שבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר: "אני יורד תחילה לים", וזה אומר: "אני יורד תחילה לים"?! קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה, שנאמר: "שם בנימין צעיר רודם", אל תקרי רודם, אלא רד ים. והיו שרי יהודה רוגמים אותם, שנאמר: "שרי יהודה רגמתם". לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזין לגבורה, שנאמר: "ובין כתפיו שכן". אמר לו רבי יהודה: לא כך היה מעשה, אלא זה אומר: "אין אני יורד תחילה לים", וזה אומר: "אין אני יורד תחילה לים", קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה, שנאמר: "סבבוני בכחש אפרים, ובמרמה בית ישראל, ויהודה עוד רד עם אלי". ועליו מפרש בקבלה: "הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש טבעתי ביון מצולה ואין מעמד" וגוי, "אל תשטפני שבולת מים ואל תבלעני מצולה" וגוי, באותה שעה היה משה מאריך בתפילה, אמר לו הקב"ה: "ידידי טובעים בים, ואתה מאריך בתפלה לפניי? אמר לפניו: "ריבונו של עולם, ומה בידי לעשות? אמר לו: "דבר אל בני ישראל ויסעו, ואתה הרם את מטך ונטה את ירך" וגוי, לפיכך זכה יהודה

אחיהם הקטן הנה, שלחו מכם אחד (הוא לוי שלא היה עם המרגלים) ויקח את אחיהם (שנתעבר בנשמת יהושע הקטן בשבטים כמ"ש בילקוט ראובני על הפרשה אות ג' בשם האר"י ז"ל), ולכן משה רבנו שבא משבט לוי דווקא הוא מברך את יהושע שבא משבט יוסף, כי הוא חייב לו על הטובה שהצילו מן המרגלים.

באיזו זכות ניצלו לוי ויהודה מעצת המרגלים?

ולמה זכה לוי שלא נשלח ראש שבטו עם המרגלים? כי עסק בתורה כל ימיו, והאריך ימים יותר מכל השבטים, וגם שבטו לא השתעבד במצרים אלא עסק בתורה ולא חטאו בחטא העגל ויצא ממנו משה רבנו. ולמה זכה יהושע שניצל מן המרגלים? כי בא מיוסף הצדיק בעל דינם שמכרו אותו. ולמה זכה כלב בן יפונה שניצל מן המרגלים? כי בא מיהודה שהציל את יוסף ממוות בטוח, ככתוב (בראשית לו, כו-כז): וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל אַחִיו מֶה בָּצַע כִּי נִהְרַגְתָּ אֶת אַחִינוּ וְכִסִּינוּ אֶת דָּמוֹ: לָכוּ וְנִמְכְּרוּנוּ לְשִׁמְעֵאֵלִים וְיִדְנוּ אֶל תְּהִי בּוֹ כִּי אַחִינוּ בְּשָׂרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אַחִיו: והוא היה מלך בבחינת יוסף, בחינות משיח בן יוסף ומשיח בן דוד, ככתוב (שם מד, יח): וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי. וערב לבנימין בנפשו, ככתוב (שם, לב): כִּי עֲבָדְךָ עָרַב אֶת הַנְּעַר מֵעַם אָבִי לְאֹמֶר אִם לֹא אֲבִיאָנוּ אֵלֶיךָ וְחִטָּאתִי לְאָבִי כָּל הַיָּמִים (ראה סוטה ז: ב"ק צב. מכות יא:): וכן ערב דוד המלך מיהודה לשאול מבנימין, ככתוב (ש"א יז, יח): וְאֶת אַחִיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת עַרְבָתְךָ תִּקַּח (ראה ספר חסידים סי' תקי"ד המובא בילקוט ראובני פ' וישב אות צח):

מדוע בנימין נשלח במקום יהודה בעצת המרגלים,

ומדוע נמחה שבטו בפרשת פילגש בגבעה?

ומי נשלח עם עצת המרגלים במקום כלב בן יפונה למטה יהודה? פלטי בן רפוא למטה בנימין, ככתוב (שם, לג): וְעַתָּה יֵשֶׁב נָא עֲבָדְךָ תַּחַת הַנְּעַר עֲבָד לְאֲדֹנָי וְהַנְּעַר יַעַל עִם אַחִיו: ובנימין עלה עם אחיו בעצת המרגלים. ולמה נענש בנימין? כי קללו אותו אחיו במיתה, ככתוב (בראשית מד, ט-יב): אֲשֶׁר יִמְצָא אֹתוֹ מְעַבְדֶיךָ וְמָת וְגַם אֲנַחְנוּ נִהְיֶה לְעֲבָדִים: וַיִּמְצָא הַגְּבִיעַ בְּאִמְתַּחַת בְּנִימִן: וקללת חכם אפילו על חניס היא באה (סנהדרין צ: מכות יא.), כאשר קילל יעקב אבינו את רחל אמו של בנימין, ככתוב (בראשית לא, לב): עַם אֲשֶׁר תִּמְצָא אֶת אֱלֹהֶיךָ לֹא יִחְיֶה נֶגְדַּ אַחִינוּ הַכֹּהֵן לְךָ מֶה עֲמִדֵי וְקַח לְךָ וְלֹא יָדַע יַעֲקֹב כִּי רַחֵל גְּנָבְתָם: ומסכן בנימין גם הוא נענש בקללת חניס כמו אימו, ככתוב (בראשית לה, יז-יח): וַיְהִי בְהַקְשָׁתָהּ בְּלִדְתָהּ וַתֹּאמֶר לָהּ הַמַּזְלֶזֶת אֶל תִּירְאֵי כִּי גַם זֶה לְךָ

להילחם נגד האויבים ונגד ארמילוס הרשע. ספרים אלו נאבדו לעת עתה.

"ועל ארבעה לא אשיבנו" אמור על מכירת יוסף?

ומה היו ארבעה פשעיהם במכירת יוסף? א': שנאתו, ככתוב (בראשית לו, ד): וַיִּכְרְאוּ אֶחָיו פִּי אֹתוֹ אֶהָב אֲבִיהֶם מִכָּל אֶחָיו וַיִּשְׁנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלֹם: והתורה אומרת (ויקרא יט, יז): לֹא תִשְׁנָא אֶת אֶחָיִךְ בְּלִבְּךָ. וְאֶהְבֵּת לְרֵעֶךָ כְּמוֹךָ (שם, יח). ב': גרמו הריגתו, ככתוב (בראשית לו, כד): וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רַק אֵין בּוֹ מַיִם: מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו (שבת כב. חגיגה ג), ובשפיכות דמים אף בגורם חייב, שנאמר (ויקרא יט, טז): לֹא תַעֲמֹד עַל דַּם רֵעֶךָ (ראה סנהדרין עג). וגם שמאי הזקן אומר משום חגי הנביא: שולחו חייב, שנאמר: אותו הרגת בחרב בני עמון (קידושין מג. וראה ספר חסידים ס"י תשנ"ט המובא בילקוט ראובני פ' וישב אות קג). ג': מכירתו לגויים בפרך, וקניית נעליים בכסף מכירתו (זוהר פ' וישב), ושליחות המרגלים על ידי משה רבנו בסוד הדעת על מכירת יוסף על כבלי רגלו, ככתוב (תהלים קה, יז-יח): שָׁלַח לְפָנֶיהֶם אִישׁ לְעֵבֶד נִמְכָּר יוֹסֵף: עֵנּוּ בַּכֶּבֶל הִגְלוּ בְּרֹזֶל בָּאָה נַפְשׁוֹ: ד': שקרו לאביהם וציערוהו, ופגמו בכבוד אביהם שאמרו כמה פעמים (פי מקץ-ויגש): "עבדך אבינו". ואילו יוסף הצדיק כיבד את אביו במסירות נפש ששלחו לדרוש בשלום אחיו, וידע ששונאים אותו (ילקוט ראובני פ' וישב אות נ-נא).

מה קשור: "אתם חשבתם עלי רעה" האמור בשבטים, "והם חשבו לרעה" האמור במרגלים, מידה כנגד מידה?

והנה במידה שאדם מודד בה מודדים לו מידה כנגד מידה (סוטה פ"א מ"ז, סנהדרין צ. ק. סוטה ח: מגילה יב: ורמב"ם על פרקי אבות פ"ב מ"ו, ועייש תיו"ט ומ"ט, ותוספתא סוטה פ"ג ה"א, ופ"ד ה"א), הנה כתוב (בראשית נ, יח-ט-כ): וַיִּלְכְּדוּ אֹתוֹ וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ וַיִּשְׁלְחוּ אֹתוֹ לְעֵבְדִים: וַיִּאמְרוּ אֲלֵהֶם יוֹסֵף אֵל תִּכְרְאוּ פִי הַתַּחַת אֲלֵהֶם אֲנִי: וְאַתֶּם חֲשַׁבְתֶּם עָלַי רָעָה אֲלֵהֶם חֲשַׁבְתֶּם לְטוֹבָה לְמַעַן עֲשֶׂה בְּיוֹם הַזֶּה לְהַחֲיִיתַם עִם רַב: ועל עשרת המרגלים גלגול עשרת השבטים שחשבו על יוסף רעה, אמר הקב"ה: "אני חשבתיה לטובה והם חשבו לרעה" (סוטה לה). וכן אמר דוד מלכנו (תהלים מא, ח): יַחַד עָלַי יִתְלַחְשׁוּ כָּל שֹׁנְאֵי עָלַי יַחְשְׁבוּ רָעָה לִי: וְכֵן הוּא אֹמֵר (שם קט, ה): וַיִּשְׁיִמוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וַיִּשְׁנְאוּ תַּחַת אֶהְבֵּתִי: ולא נותר אלא לסיים

לעשות ממשלה בישראל, שנאמר: "היתה יהודה לקדשו, ישראל ממשלותיו". מה טעם היתה יהודה לקדשו, וישראל ממשלותיו? משום דהים ראה וינוס!

ועוד אמרו חז"ל (מנחות נג.): "יבא ידיד בן ידיד, ויבנה ידיד לידיד, בחלקו של ידיד, ויתכפרו בו ידידים". יבא ידיד? זה שלמה המלך, דכתיב: וישלח ביד נתן הנביא ויקרא שמו ידדיה בעבור ה'. בן ידיד? זה אברהם, דכתיב: מה לידידי בביתי. ויבנה ידיד? זה בית המקדש, דכתיב: מה ידידות משכנותיך. לידיד? זה הקב"ה, דכתיב: אשירה נא לידדי. בחלקו של ידיד? זה בנימין, שנאמר: לבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו. ויתכפרו בו ידידים? אלו ישראל, דכתיב: נתתי את ידידות נפשי בכף אויביה. ועוד אמרו ז"ל (ב"ב יז.): בנימין בן יעקב לא שלט בו רמה ותולעה, ומת בעטיו של נחש, שנאמר: "ולבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח עליו".

"משמר שלשת ימים", כנגד: "שלשה פשעי ישראל", ושלשה גלגולי עשרת השבטים!?

וזה שכתוב (בראשית מב, יז-יח): וַיִּאָסֶף אֹתָם אֶל מִשְׁמַר שְׁלֹשֶׁת יָמִים: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בְּיוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וַחֲיוּ אֶת הָאֱלֹהִים אֲנִי יָרָא: כי נענשו על עוון מכירתו בשלשה גלגולים, ככתוב (אויב לג, כט): הֵן כָּל אֱלֹהִים יַפְעֵל אֶל פְּעֻמֵּים שְׁלוֹשׁ עִם גְּבַר: ונענשו השבטים בשלשה גלגולים על עוון מכירת יוסף בארבעה פשעים, ככתוב (עמוס ב, ו): כֹּה אָמַר יְהוָה עַל שְׁלֹשָׁה פְּשָׁעֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל אַרְבַּעָה לֹא אֲשִׁיבֵנּוּ עַל מַכְרָם בְּכֶסֶף צְדִיק וְאֶבְיוֹן בְּעֵבֶר נְעֻלִים: ומה היו שלשה גלגולי עשרת השבטים על עוון מכירת יוסף? גלגול ראשון: עונש עשרת המרגלים בפרשתנו, ומתו במיתה משונה של אסכרה (סוטה לה). גלגול שני: עונש גלות עשרת השבטים האבודים מעבר לנהר סמבטיון על ידי שלמנאסר-סנחריב מלך אשור, ככתוב (מ"ב יח, יא): וַיִּגְלַל מֶלֶךְ אֲשׁוּר אֶת יִשְׂרָאֵל אֲשׁוּרָה וַיִּנְחַם בְּחֹלַח וּבְחַבּוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מְדִי: וַיִּתְּשֵׁם יְהוָה מֵעַל אֲדָמָתָם בָּאָף וּבְחַמָּה וּבְקֶצֶף גְּדוֹל וַיִּשְׁלַח אֶל אֲרָץ אַחֲרַת בְּיוֹם הַזֶּה: הַנְּסֻתָּרֹת לַיהוָה אֲלֵהֶינוּ וְהַנְּגַלֹּת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת (דברים כט, כז-כח): גלגול שלישי, עשרה הרוגי מלכות (פרקי היכלות, וראה ילקוט ראובני פ' וישב אות נ"ד ואילך), ובכל דור ודור עדיין חטא מכירת יוסף קיים להיפרע ממנו (שם, ואות מ"ד, ואות פ"ג בשם מדרש משלי, וראה שם אות ק"יח בשם מגלה עמוקות אופן קצ"ג).

והנה ברשימת כתבי הרמח"ל שהיו בידי אלמנצי ("כרם חמד", ג' עמ' ק"מ) מוזכרים ב' חיבורים שנכתבו ע"י רמח"ל יחד עם רמד"ו, ונקראים "ויכוח" לתקן חטא מכירת יוסף, וכן "פעולה"

(גמר"א). יוס"ף יפ"ה תואר, בגימטריא: צור"ת.
ויפ"ה, מניין מיכאל מרא"ה, כמניין גבריא"ל. הרי
צורת גבריא"ל מיכאל היה ביוסף: (ילקו"ר ערך יוסף,
אות ז. וראה שם פ' וישלח אות עד).
(יד) לְמִטָּה נִפְתְּלִי נִחְבִּי בֶן נָפְסִי: ופסי אותיות יוסף
שנחבא בבית האסורים, והחביא עצמו מן העבירה.
(טו) לְמִטָּה גָד גְּאוּאֵל בֶּן מְכִי: כי גאו גאה לו אל מנער
עברי עבד לשר הטבחים שהיה מך וגר במצרים,
ונעשה משנה למלך המושל בכל ארץ מצרים (בראשית
מה, כו).

מדור שואל ומשיב בקצרה

האם אפשר לקרוא ל"אברהם" בקיצור: "אבי"? לא
כדאי, כי אבי הוא שם של בת (ראה מלכים ב' פרק י"ח
פסוק ב'), וגם יצחק אבינו קרא לאברהם אביו
(בראשית כב, ז): "אבי", ואם זה היה קיצור שם
אברהם, הרי אסור לבן לקרוא בשם אביו (שולחן ערוך
יורה דעה סימן ר"מ סעיף ב'), והאבות הקדושים קיימו
את כל התורה קודם שניתנה (יומא כח:). אלא ודאי
שאינן לו קשר עם שם "אברהם" המקורי אלא הוא
שם של בת, וידוע כי אין לקרוא לבן שם של בת!

מדור חידונים

אחודה נא לכם חידה (שופטים יד, יב).

אפתח בכינור חידתי (תהלים מט, ה).

חידות לו (חבקוק ב, ו).

דברי חכמים וחידותם (משלי א, ו).

א) **כלב בן יפונה**: מי הוא יפונה אביו של כלב, ומי
הוא אביו של כלב יפונה שהוא בעצם סבא של כלב?

ב) **והימים ימי ביכורי ענבים**: איזה תאריך בשנה
זה יוצא?

ג) **אחימן ששי ותלמי ילידי הענק**: בני מי הם, מי
זה בעצם הענק הזה, ומי דורש על שמותם?

ד) **ויאמרו איש אל אחיו, נתנה ראש**: מי הם, ומי זה
הראש שלהם?

ה) **וימותו האנשים**: באיזה תאריך בשנה?

ו) **מקושש עצים ביום השבת**: באיזה תאריך בשנה?

(דברים לב, ד): הצור תמים פָּעְלוּ כִּי כָל דְּרָכָיו מְשֻׁפָּט
אֵל אֲמוֹנָה וְאֵין עֵנַל צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא:

ביאור שמות המרגלים על שם יוסף הצדיק בעוון מכירתו!?

(ד) וְאֵלֶּה שְׁמוֹתֵם לְמִטָּה רְאוּבֵן שְׁמוּעַ בֶּן זְכוּר: ששמע
מפי גבריא"ל כל שבעים לשון וזכרם (סוטה לו:).

(ה) לְמִטָּה שְׁמַעוֹן שְׁפָט בֶּן חוּרִי: ששפט ביצרו, ונעשה
בן חורין ושופט על כל הארץ (יומא לה: גיטין נז. ב"ב
קט:), ושפט פתרון חלומו של שר האופים בן חורי,
ככתוב (בראשית מ, טז): וְהִנֵּה שְׁלֹשָׁה סְלֵי חֲרִי עַל
רֹאשִׁי.

(ו) לְמִטָּה יְהוּדָה כָּלֵב בֶּן יִפְנֶה: שהיה כולו לב
ונאמנות לאביו שבשמים ולאדונו, ופנה מן אשת
פוטיפר, ולא פנה לבו מאת ה', והיה יפה תואר ויפה
מראה (בראשית לט, ו).

(ז) לְמִטָּה יִשְׁשָׁכָר יִגָּאֵל בֶּן יוֹסֵף: שהוא משיח בן יוסף
שיגאל אותנו, וגם שגאל את כל העולם מחרפת רעב,
וגם שנגאל מן העבירה.

(ח) לְמִטָּה אֶפְרַיִם הוֹשֵׁעַ בֶּן נוּן: כי נושע בזכות שהבין
נו"ן שערי בינה.

(ט) לְמִטָּה בִּנְיָמִן פְּלֹטִי בֶּן רְפוּא: שפלטו אל מן
העבירה כמו פלטי בן ליש (סנהדרין יט:), ונתרפא
מחולי היצר.

(י) לְמִטָּה זְבוּלֹן גְּדִיאֵל בֶּן סוּדִי: שהיה כגדי קטן בין
אחיו, אך סוד ה' ליריאיו אשר כרת את אברהם כי
גר יהיה זרעך וישלחחו מעמק חברון (סוטה יא:).

(יא) לְמִטָּה יוֹסֵף מְנַשֶּׁה גְּדִי בֶּן סוּסִי: שהיה
כגדי קטן בלי זקן, ולבסוף נחתם ברעמת זקן כמו
סוס מלחמה שלחם ביצרו, ולא הכירוהו אחיו (יבמות
פח. ב"מ לט:).

(יב) לְמִטָּה דָן עַמִּיאֵל בֶּן גַּמְלִי: שאמר בגלותו עמי-
אל, ואמר במלכותו גמלי-אל בשכר שנתרחקתי מן
העבירה (ב"ר פ"צ פ"ג, ותנחומא פ' בראשית פ"ב).

(יג) לְמִטָּה אֲשֶׁר סְתוּר בֶּן מִיכָאֵל: שנסתר מחמתו
וקידש שם שמים בסתר (סוטה לו:), ואחר כך
נתפרסם בגלוי על ידי אבנו של יוסף בחושן שמלאכו
מיכאל וגבריא"ל (מגלה עמוקות על פי ואתחנן אופן רל"ח).
כי אביו עשה לו כתונ"ת פסי"ם, עם הכוללים
גימטריא: מיכאל"ל, גבריא"ל, רפא"ל, אוריא"ל